

Ikääntyminen, terveys ja hoiva: CHARM-kysely

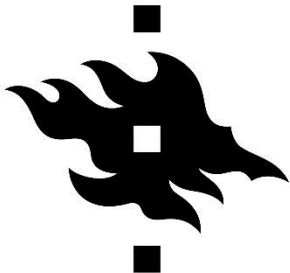
Laura Kemppainen

VTT, yliopistotutkija

Ikääntymisen ja hoivan tutkimuksen huippuyksikkö/

DigiIN-hanke

Helsingin yliopisto

Ikääntymisen ja hoivan tutkimuksen huippuyksikkö

- Suomen Akatemian rahoittama tutkimushanke: vuodet 2018–2025
- Mukana Jyväskylän yliopisto, Tampereen yliopisto ja Helsingin yliopisto
 - Johtaja Teppo Kröger (Jyväskylä), varajohtaja Sirpa Wrede (Helsinki)
 - Kolme tieteenalaa: sosiaalipolitiikka, gerontologia, sosiologia
 - Yhteensä noin 40 tutkijaa neljässä eri tutkimusryhmässä
- Tärkeimpiä tutkimusteemat
 - Terveys ja toimintakyky, palvelut, avun, tuen ja hoivan saaminen (ja saamatta jääminen tai ”hoivaköyhyys”), hoivatyö, asuminen, teknologia ja digitalisaatio, maahanmuutto ja siirtolaisuus

DigiIN

Palvelukulttuuria uudistamalla
kaikki mukaan digitaaliseen yhteiskuntaan

- Strategisen tutkimuksen neuvottelukunnan (STN) rahoitus vuosille 2019–2022 (–2025)
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos THL, Helsingin yliopisto, Jyväskylän yliopisto, Laurea ammattikorkeakoulu, Aalto yliopisto
- Johtaja Tarja Heponiemi (THL)
- HY:n työpaketti: Anne Kouvonen: Digitalisaation haasteet monikulttuurisessa yhteiskunnassa
- JY:n työpaketti: Sakari Taipale: Ikääntyneet digitaalisten palveluiden käyttäjinä (yhteistyössä Ikäinstituutin kanssa)
- Tieteellinen tutkimus ja käytännön ratkaisut

CHARM?

- Care, Health and Ageing of Russian speaking minority in Finland
- Koko Suomea edustava otos (n=3000)
 - Yli 50-vuotiaat
 - Äidinkieli venäjä
 - Ositus: sukupuoli
- Tiedonkeruu: touko-kesäkuu 2019
- Vastauksia 1082 = 36%
- Painotus: Ikä, sp, alue, verotiedot (ansio- ja pääomatulot, työttömyystuet, eläkkeet, opintorahat)
- Vertailtavuus: Maamu, SHARE, Arki, apu ja palvelut, tervaskannot, HHS

Tausta/Merkitys

- Euroopan ”harmaantuminen” ja kasvava globaali liikkuvuus
 - Ikääntyneet maahanmuuttajat ja ”tulevaisuuden ikääntyneet”
- Hyvin vähän tutkimusta Suomessa ja Euroopassa
 - Kuitenkin Heikkinen 2001: Venäjänkieliset ikääntyneet
 - Mölsä et al; Tiilikainen et al.: Ikääntyneet somalinkieliset
- Ei edustavaa kyselytutkimusta Suomessa
- Mahdollisuus seurantaan: rekisterit, uusintakysely
- Laajennus muihin kieliryhmiin
- Tutkimusryhmän monimenetelmällisyys

Venäjänkieliset Suomessa

- Suurin vieraskielisten ryhmä: 79 000 henkilöä (2018)
 - 21% kaikista vieraskielisistä
 - Määrä lisääntynyt reilulla 2000 henkilöllä vuosittain
 - Eniten myös ikääntynyttä väestöä
- Yli 50-vuotiaat (perusjoukko)
 - 18 497 henkilöä
 - naisia 68%
 - 23% koko kieliryhmästä
- Alueellinen jakauma
 - Väestö painottuu pääkaupunkiseudulle ja Uudellemaalle

Yhdistettävät rekisteritiedot

Suostumuksensa antaneiden tiedot haetaan vuosille 2014–2034 seuraavista rekistereistä:

- 1) Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen hoitoilmoitusrekisteri ja perusterveydenhuollon avohoidon hoitoilmoitusrekisteri
 - 2) Tilastokeskuksen kuolemansyytilasto
 - 3) Kelan erityiskorvausrekisteri, lääketilasto sekä tiedot maksetuista eläkkeistä
 - 4) Eläketurvakeskuksen tiedot yksityisen ja julkisen sektorin eläkkeistä ja työsuhteista
 - 5) Väestörekisterikeskuksen asumishistoria ja avioliittohistoria.
- N. 95% antoi suostumuksensa lomakkeella

CHARM: osiot

- Sosiodemografiset tiedot
- Terveys ja toimintakyky
- Elintavat
- Terveys- ja sosiaalipalveluiden käyttö
- Sosiaaliset suhteet ja osallistuminen
- Identiteetti ja integraatio
- Digilaitteiden ja internetin käyttö

Vastaajat

- Miehiä 57%
- Ikäjakama 50–93-v., iän ka. 63v.
- Asunut Suomessa keskimäärin 17 vuotta (0–76 v.)
- Suomen kansalaisia 49%, kaksoiskansalaisia näistä 77%
- Muuttosyyt: paluumuuttajat (52%), perhesyyt (24%), työ/puolison työ (18%)
- Päätoimi:
 - Työssä 36,7%
 - Työtön 15,6%
 - Eläkkeellä 35,8%

Terveys: taustaa

- Healthy Migrant Effect – maahanmuuttajat terveempiä kuin valtaväestö, vaikutus heikkenee kuitenkin asuinajan myötä
 - Vaihtelevia tuloksia eri elämänvaiheista – vähän evidenssiä ikääntymisen yhteydestä
- Osoitettu, että vanhemmilla maahanmuuttajilla enemmän masennusoireita (Ladin & Reinhold 2014, Mölsä et al. 2014)
- Vanhemmilla maahanmuuttajilla suurempi syrjäytymisriski Suomessa? (Heikkinen et al. 2011)

Terveys

- CHARM: koettu terveys, diagnosoidut sairaudet, toimintakyky (fyysinen ja kognitiivinen), masennus (CESD-8), elämään tyytyväisyys
 - Naiset kokevat terveytensä huonommaksi
 - Koettu terveys heikkenee iän myötä
 - Masennusoireet (CESD-8) lisääntyvät iän myötä, enemmän naisilla kaikissa ikäryhmissä
- Kuinka yhteydessä integraatioon, maassaoloaikaan, sosiaalisiin suhteisiin, terveyspalveluiden käyttöön?

Sosiaali- ja terveyspalveluiden käyttö

- Ristiriitaista näyttöä vanhempien maahanmuuttajien terveyspalveluiden käytöstä (Diaz and Kumar 2014)
 - Vähän edustavia aineistoja
- Vähäisempi käyttö liittyy kieliongelmiin, kulttuurisiin preferensseihin, lupa-asioihin, sekä kulttuurisesti kompetenttiin hoivaan (Heikkilä and Ekman 2003; Hurley et al. 2013)
 - Suomessa viitteitä kulttuurisista hoitoonpääsyn esteistä (Mölsä et al. 2017)
- Aiempi tutkimus yllirajaisesta terveyspalveluiden käytöstä (Kemppainen et al. 2018)
 - Integraatio ja syrjintäkokemukset
 - Pällekkäinen käyttö

Sosiaaliset suhteet

- Ylirajainen hoiva (Baldassar & Merla 2007)
- Perhesuhteiden kartoittaminen: lähisukulaisten asuinpaikka
 - Samassa asunnossa, lähialueella, Suomessa, ulkomailla
- Vastaajat hoivan antajina ja saajina: käytännön apu ja hoiva, emotionaalinen tuki, neuvonanto
 - Isä, äiti, lapset, lapsenlapset, muut sukulaiset ja ystävät
- Omaishoito
- Huoli omaisen hyvinvoinnista synnyinmaassa
- Syrjintäkokemukset, koetut syyt
- Syrjäytyminen, ylirajaiset suhteet, ”hoivaköyhyys”, formaali ja informaali hoiva

Identiteetti ja yhteenkuuluvuus

- Monipaikkainen ja moniulotteinen integraatio
- Eri ulottuvuudet
 - Rakenteellinen (työ, koulutus, tulot, kansalaisuus, äänestämisen)
 - Sosiaalinen (ihmissuhteet, osallistuminen, ”sosiaalinen pääoma”)
 - Kulttuurinen (tiedot, taidot, asenteet, elämäntavat, normit)
 - Emotionaalinen/ identifikaatio (kuulumisen tunne, solidaarisuus, identiteetti)
- Monipaikkaisuus
 - Suomalainen yhteiskunta
 - Oma kieliryhmä Suomessa
 - Transnationaali
- Kemppainen et al. (tulossa): Multifocal integration... (Maamu-tutkimus)

Digitalisaatio

- Sähköisten palveluiden määrä kasvaa Suomessa ennennäkemättömällä vauhdilla.
- Uudet digitaaliset palvelut edellyttävät asiakkailta aktiivisempaa roolia, osaamista ja itseohjautuvuutta.
- Vaarana on, että uudet sähköiset palvelut lisäävät digitaalista ja sosiaalista syrjäytymistä ja kasvattavat eriarvoisuutta
- Digitaalinen eriarvoisuus: Nykyään enemmän kysymys käyttötaidoista ja käytöstä saaduista hyödyistä (van Dijk 2018)

Digiosallistuminen

- Ikääntyminen liitetty digisyrjäytymiseen; olettamus kuitenkin myös kyseenalaistettu (esim. Kuoppamäki 2018)
- Maahanmuuttotausta ja ikääntyminen
 - Kielitaito, tukiverkoston puuttuminen, heikompi sosioekonominen asema
 - Toisaalta, uudet teknologiat mahdollistavat yllirajaisen yhteydenpidon ja kuulumisen tunteen
- Julkisten palveluiden digitalisaatio: pysyvätkö kaikki mukana?
 - Hyvinvointivaltion periaatteet; palveluiden ja etuuksien saatavuus/saavutettavuus
- CHARM: Älylaitteet, internetin käyttö, käyttötarkoitukset, käytön vaikeudet, digitaaliset sote-palvelut
- Terveys, palveluiden riittävyys, sosiaaliset suhteet, yhteenkuuluvuus

Mitä seuraavaksi?

- Työn alla perusraportti – julkaistaan alkuvuodesta
- DigilN-hanke: Digikäytön yhteydet terveyteen, hyvinvointiin; digitaalisten terveyspalveluiden käyttö ja käytön esteet (A. Kouvonen, U. Buchert)
- Muuttohalukkuus-artikkeli
- Monipaikkainen integraatio
- Terveyspalveluiden käyttö ulkomailla
- Ylirajaiset suhteet
- Rekisterit...

DigiIN

Palvelukulttuuria uudistamalla
kaikki mukaan digitaaliseen yhteiskuntaan

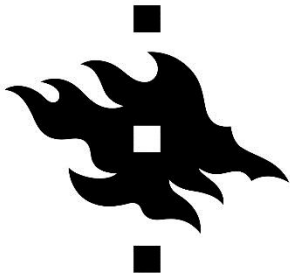
KIITOS!

laura.kemppainen@helsinki.fi

www.helsinki.fi/charm

www.digiin.fi

#STNdigiIN

UNIVERSITY OF HELSINKI

